

Riita-asian käsittelyaika kärjäoikeudessa

ASIA

Helsingin hovioikeus on joulukuussa 2022 toimittanut oikeuskanslerinvirastoon tarkastuskertomuksensa hovioikeuspiirinsä kärjäoikeuksien tarkastuksesta vuonna 2022. Kertomukseen sisältyy listaus Helsingin kärjäoikeudessa tuolloin yli 5 vuotta vireillä olleista asioista.

Listauksesta ilmenevien tietojen perusteella oikeuskanslerinvirastoon hankittiin alustavana selvityksenä Helsingin hovioikeudesta erillinen listaus, johon oli tarkemmin merkitty Helsingin kärjäoikeuden ilmoittamia syitä asioiden pitkille käsittelyajoille. Kyseisessä listauksessa huomio kiinnittyi erityisesti riita-asiaan, joka oli tullut vireille kärjäoikeudessa elokuussa 2012. Syyksi asian pitkälle käsittelyajalle oli merkitty ”työtilanteen ruuhkautuminen” ja arvioksi asian ratkaisusta oli merkitty ”2022, nykyisestä projektista vapauduttua”. Kärjäoikeudesta huhtikuussa 2023 saadun tiedon mukaan kyseisen asian käsittely oli tuolloin edelleen kesken kärjäoikeudessa. Asiaa oli näin ollen tuolloin käsitelty kärjäoikeudessa yli 10 vuotta.

Päätin omana aloitteenani selvittää kyseisen riita-asian käsittelyä Helsingin kärjäoikeudessa.

SELVITYS

Helsingin kärjäoikeuden kärjätuomari on antanut asiasta selvityksensä ja laamanni lausuntonsa. Kärjäoikeudesta on lisäksi hankittu muun ohella kerrotussa riita-asiassa kärjäoikeuden huhtikuussa 2013 antama päätös asian käsittelyn keskeyttämisestä, kantajien kärjäoikeudelle tammikuussa 2016 lähettämä lausuma, kärjäoikeuden kantajille lähettämä toukokuussa 2023 päivätty lausumapyyntö sekä kärjäoikeuden syyskuussa 2023 antama päätös asian jättämisestä sillensä.

RATKAISU

Tapahtumatietoja

Riita-asia oli tullut vireille Helsingin kärjäoikeudessa elokuussa 2012 ja se oli ensin jaettu sittemmin kärjäoikeuden palveluksesta pois siirtyneen kärjätuomarin käsiteltäväksi. Lokakuun 2012 ja maaliskuun 2013 välisenä aikana riita-asian kantajat ja vastaaja olivat toimittaneen kärjäoikeuteen useita kirjelmiä.

Kärjäoikeus oli huhtikuussa 2013 antanut päätöksen, jolla pyyntö yksipuolisen tuomion tai tuomion antamisesta tuossa vaiheessa oli hylätty ja kanteen käsittely oli keskeytetty siihen saakka, kunnes asia oli saatu käsiteltyä kolmessa muussa viranomaisessa. Kärjäoikeus oli joulukuussa 2015 tiedustellut lausumapyynnöllään kantajilta, oliko asia mahdollisesti saatu käsiteltyä keskeytyspäätöksessä mainituissa viranomaisissa ja oliko asian käsittelylle kärjäoikeudessa vielä olemassa jokin este. Kantajat olivat tammikuussa 2016 toimittaneet kärjäoikeuteen lausuman, jossa he olivat muun ohella viitanneet edelleen toisessa kärjäoikeudessa kesken olleeseen oikeudenkäyntiin.

Riita-asian käsittely oli maaliskuussa 2016 jaettu kärjätuomarin käsiteltäväksi.

Kärjäoikeus oli toukokuussa 2023 päivätyllä lausumapyynnöllään tiedustellut kantajilta voimassaolevaa prosessiosoitetta sekä täsmennettyä näkemystä käsittelyn jatkamisen esteistä. Kantajat olivat ilmoituksellaan heinäkuussa 2023 peruuttaneet kanteen ja vastaajat olivat kahdella ilmoituksellaan syyskuussa 2023 ilmoittaneet, ettei heillä ollut vaatimuksia asiassa.

Kärjäoikeus oli syyskuussa 2023 antamallaan päätöksellä jättänyt asian sillensä, koska kantajat olivat peruuttaneet kanteen ja vastaajat olivat ilmoittaneet, ettei heillä ollut peruutuksen johdosta vaatimuksia.

Arviointi

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa.

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on käsiteltävä ja ratkaistava asia joutuisasti. Laissa korostetaan lisäksi riita-asian valmistelun joutuisuutta. Oikeudenkäymiskaa-ren 5 luvun 17 §:n 3 momentin yleissäännös velvoittaa tuomioistuinta saattamaan valmistelun loppuun viivytyksettä.

Oman aloitteeni kohteena ollutta riita-asiaa käsitelleen kärjätuomarin antaessa selvityksensä kesäkuussa 2023 asiaa oli käsitelty Helsingin kärjäoikeudessa yli 10 vuotta. Selvityksen antanut kärjätuomari oli tuolloin käsitellyt asiaa yli 7 vuotta. Näin pitkää käsittelyaikaa on lähtökohdaisesti pidettävä hyvin ongelmallisena.

Kärjätuomarin mahdollista huolimattomuutta tai hänen menettelynsä muuta mahdollista moitittavuutta asian käsittelyssä ei kuitenkaan voida arvioida yksinomaan asian kokonaiskeston perusteella taikka sen perusteella, kuinka pitkään hän on asiaa itse käsitellyt. Menettelyn arvioinnissa tulee ottaa huomioon asian laadun ja laajuuden sekä mahdollisten käsittelyn asianmuokaisten keskeytysten lisäksi muun ohella se, oliko asian käsittelyssä esimerkiksi ollut merkittäviä tajanjaksoja ilman toimenpiteitä, tai ilmenikö muuta huolimattomuutta asian käsittelyssä, joka olisi aiheuttanut pitkän käsittelyajan. Myös asianosaisten omalla menettelyllä voi olla merkitystä asian arvioinnissa.

Laillisuusvalvontakäytännössä on vakiintuneesti katsottu, ettei viranomainen voi esimerkiksi resurssien vähäisyyteen tai töiden järjestelyyn liittyviin vaikeuksiin vedoten laiminlyödä lakisääteisiä velvollisuuksiaan. Muuttuvat tilanteet on pyrittävä mahdollisuuksien mukaan ennakoimaan, jotta lakisääteisistä tehtävistä kyetään suoriutumaan ajoittaisesta ruuhkautumisesta huolimatta. Viranomaisen tulee oikeuskanslerin ratkaisukäytännön mukaan tehokkaalla työnjohdolla, työnteen organisoinnilla ja toimintatapojen kehittämisellä sekä muilla käytettävissään olevilla työnkulkua parantavilla keinoilla vaikuttaa käsittelyaikojen pitämiseen kohtuullisena.

Kärjätuomari kertoo selvityksessään varsin seikkaperäisesti tapahtuma-aikaisesta haastavasta työtilanteestaan ja sen olennaisesta vaikutuksesta käsillä olevan riita-asian käsittelyn pitkittymiseen. Kärjätuomarin mukaan hän oli saadessaan asian käsiteltäväkseen vuonna 2016 tutustunut asiaan käsittelyjärjestyksen arviointimelessä. Hän ei tuolloin ollut pitänyt asiaa juttukannassaan erityisen kiireellisenä verrattuna muihin vireillä olleisiin juttuihinsa. Arvioinnissaan hän oli ottanut muun ohella huomioon asiassa esitetyt näkemykset muiden asiaan liittyneiden prosessien loppuunsaattamisesta ensin. Kärjätuomarin mukaan asia oli sinänsä hänen pöydällään pitkään työn alla, mutta työtilanteestaan johtuen käsittely oli siirtynyt. Kärjätuomari myöntää, että asia olisi kärjäoikeuden ja erityisesti asiakkaiden kannalta tarkasteltuna kuitenkin tullut saada ratkaistuksi aikaisemmin.

Laamanni toteaa lausunnossaan olevan selvää, että riita-asian käsittely on kestänyt kärjäoikeudessa liian kauan. Laamanni kertoo kuitenkin tarkemmin kärjätuomarin tapahtuma-aikaisesta vaikeasta työtilanteesta. Kärjätuomarin rootelin juttukanta on ollut vanhaa ja osin haasteellista niin laadultaan kuin laajuudeltaan. Kärjätuomarit ovat muun ohella joutuneet priorisoimaan käsiteltäviä juttujaan siten, että kiireelliset asiat käsitellään ennen muita. Laamanni tuo lisäksi yleisesti esille kärjäoikeudessa käsiteltävien asioiden erittäin pahan ruuhkautumisen. Laamannin mukaan kärjäoikeuden työtilanne on ollut pitkään niin haastava, että kärjäoikeus

ei ole kyennyt ratkaisemaan kaikkia asioita lain edellyttämässä kohtuullisessa ajassa, kuten tässä tapauksessa on käynyt.

Selvityksessä ja lausunnossa ei ole nimenomaisesti otettu kantaa käsillä olevan riita-asian laatuun ja laajuuteen. Käräjäoikeudesta saadun tiedon mukaan asiakirja-aineiston laajuus tapauksessa on ollut yli 1000 sivua.

Minulla ei ole perusteita kyseenalaistaa käräjätuomarin selvityksessään ja laamannin lausunnossaan esiin tuomaa, että etenkin käräjätuomarin suuri työmäärä on osaltaan olennaisesti vaikuttanut asian käsittelyn joutuisuuteen. Pidän sinällään ymmärrettävänä, että käräjätuomarilla käsiteltävänä olleiden kiireellisten sekä muiden laajojen ja aikaa vievien asioiden suuri määrä on vaikuttanut siihen, että kysymyksessä ollut ei-kiireellinen riita-asia on joutunut odottamaan käsittelyvuoroaan.

Voin kuitenkin yhtyä laamannin esittämään näkemykseen, että riita-asian käsittely on tapauksessa kestänyt käräjäoikeudessa liian kauan. Vaikka kerrotut käräjätuomarin ja laamannin esittämät seikat käräjätuomarin erittäin haastavasta työtilanteesta selittävät käsittelyn viipymistä, eivät ne poista sitä tosiasiaa, että asian käsittelyaikaa on pidettävä sen sinällään jossain määrin haasteelliseen laajuuteenkin nähden erittäin pitkänä ja että asia olisi tullut kyetä käsittelemään ja sittemmin ratkaisemaan tapahtunutta selvästi joutuisammin.

Erityisen arveluttavana pidän sitä, että asian ratkaissut käräjätuomari ei hankitun selvityksen mukaan suorittanut asiassa mitään aktiivisia käsittelytoimia maaliskuun 2016 ja toukokuun 2023 välisenä yli 7 vuoden aikana. Selvää on, että käräjätuomarin olisi tuon ajanjakson aikana tullut etenkin tapahtunutta joutuisammin pyrkiä selvittämään asianosaisilta asian käsittelyn esteiden mahdollista poistumista.

Käräjätuomarin menettelyn arvioinnissa olen kuitenkin ottanut huomioon, etteivät asianosaiset ole selvityksen valossa kiirehtineet asian käsittelyä näiden yli 7 vuoden aikana taikka ylipäättään olleet yhteydessä käräjäoikeuteen esimerkiksi toimittaen aineistoa tai muutoin ilmoittaen asian käsittelyn esteiden mahdollisesta poistumisesta. Olen niin ikään huomioinut sen, että kantajat ovat sittemmin peruuttaneet kanteen käräjäoikeuden nimenomaisesti tiedusteltua kantajilta heidän täsmennettyä näkemystä käsittelyn jatkamisen esteistä. Selvityksen valossa asianosaisten oikeusturva ei ole asiassa nimenomaisesti vaarantunut.

Toimenpiteet

Kiinnitän käräjätuomarin huomiota riita-asian joutuisaan käsittelyyn. Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Lähetän päätökseni tiedoksi Helsingin käräjäoikeuden laamannille ja Helsingin hovioikeudelle.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Apulaisosastopäällikkö
Esittelijäneuvos

Markus Löfman